

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű, III. rendű, IV. rendű, V. rendű, VI. rendű és VII. rendű felpereseknek ügyvéd által képviselt I. rendű és II. rendű alperesek ellen kötelesrész kiadása iránt a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróságnál 15.P.III.22.088/2005. számon megindított és a Fővárosi Bíróságnak 52.Pf.632.239/2007/2. számú részítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú határozat ellen a felperesek által 60. sorszám alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán az alulírott napon - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

r é s z í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős részítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezéseit hatályában fenntartja.

Kötelezi a felpereseket, hogy személyenként fizessenek meg a I-II. r. alpereseknek külön-külön 15 napon belül 6.000 (hatezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, amelyből 5.000 (ötezer) forint a munkadíj és 1.000 (egyezer) forint az ÁFA,

külön felhívásra az államnak pedig fejenként 24.900 (huszonnégyezer-kilencszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

I n d o k o l á s:

A jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás szerint a felperesek és az I. rendű alperes testvérek, a II. rendű alperes pedig az I. rendű alperes gyermeke.

A 61295 hrsz.-ú, 351 nm alapterületű - perbeli - ingatlan az azon álló 60 nm alapterületű alápincézetlen, alap nélküli, három szoba, konyha, előtér helyiségekből álló, komfort nélküli sorházi lakással

a felperesek és az I. rendű alperes szüleinek: a néhai I. rendű és néhai II. rendű örökhagyóknak az 1/2-1/2 arányú közös tulajdonában állott. Az épületet 1942-ben feltűnően gyenge színvonalon és rossz minőségű építőanyagból létesítették, a sorház víz és csatornarendszerének kialakítására nem került sor, a lakásokhoz ürítő gödrös árnyékszék tartozott. Az épület karbantartási munkálatait annak felépítése óta nem végezték el, ezért az 1960-as évek végén a szanálását rendelték el, a szükséges állagmegóvó munkák elvégzésére, illetve a lebontására azonban nem került sor.

Az 1990-es évek elejére mindkét örökhagyó egészségi állapota súlyosan megromlott. Az 1913-ban született I. rendű örökhagyó a gerincbántalmai miatt évtizedek óta fűzött volt kénytelen viselni, a hallóidegei rosszindulatú daganatos megbetegedés következtében műtetre szorultak, a fájdalmai azonban ezt követően sem szűntek, folyamatosan vérzett, a sebe elfekélyesedett, ezért rendszeres kötözésre szorult, és súlyos vérszegény lett, mindkét szemén szürkehályog alakult ki, a látása azonban a műtétet követően sem javult, élete utolsó éveiben pedig inkontinencia miatt is gyógykezelés alatt állott.

Az 1907-ben született II. rendű örökhagyó súlyos mozgásszervi megbetegedésekben szenvedett, előbb combnyaktörés, majd egyik csigolyájának az összeroppanása miatt az állapota folyamatosan rosszabbodott, tüdőtágulat, krónikus légcsőhurut, keringési rendellenesség, a lábának üszkösödése és inkontinencia miatt rendszeres orvosi kezelésre és ápolásra szorult, az I. rendű örökhagyó 1998. júniusában bekövetkezett halála után pedig pszichésen is megbetegedett, és az állapotának a további romlása életének utolsó éveiben egyéb betegségeket is kiváltott.

Az örökhagyók részére szükséges segítséget és gondoskodást az I. és II. rendű alperesek nyújtották úgy, hogy a b-i lakásukból előbb hetente látogatták őket, azt követően pedig, hogy az állapotromlásuk miatt már állandó gondoskodást igényeltek, az I. rendű alperes eladta saját lakását és a II. rendű alperessel együtt a perbeli ingatlanba költözött.

1993. augusztus 3-án az I. és II. rendű örökhagyók mint ajándékozók, illetőleg az I. és II. rendű alperesek mint megajándékozottak olyan tartalmú szerződést kötöttek egymással, amellyel az ajándékozók a perbeli ingatlant 1/2-1/2 arányban az I. és II. rendű alpereseknek ajándékozták és a II. rendű alperes tulajdoni hányadára vonatkozóan az I. rendű alperes javára haszonélvezeti jogot alapítottak. A megajándékozottak ugyanakkor kötelezettséget vállaltak arra, hogy az ajándékozókat halálukig a perbeli ingatlanban természetben gondozzák és ellátják, illetőleg a többi leszármazó közös költségviselésének figyelembevételével gondoskodnak az illő eltemettetésükről is. A szerződés 2. pontjában

rögzítették a felek azt, hogy az ajándékozók saját kezű nyilatkozata - amelyben az ajándékozók kijelentették, hogy a felújításra szoruló házat a lányuknak és az unokájuknak ajándékozzák, a róluk való gondoskodás fejében - a szerződés elválaszthatatlan mellékletét képezi. A szerződés 5. pontjában az ingatlan értékét 800.000 forintban jelölték meg, a per egyéb adatai szerint azonban annak értéke beköltözhető állapotban 1.770.000 forint, lakottan pedig 885.000 forint volt.

Az ajándékozási szerződés alapján az alperesek tulajdonjoga, valamint az I. rendű alperes haszonélvezeti joga ajándékozás jogcímén az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzést nyert, majd ezt követően, 1995. évben az I. rendű alperes a saját lakása eladási árának a felhasználásával a perbeli ingatlant - építési engedély nélkül - részlegesen lebontotta, és azt az alapterület bővítésével, valamint a tetőtér beépítésével szinte újjáépíttette és komfortosíttatta.

Az ajándékozási szerződés megkötését követően az I. és II. rendű alperesek az örökhagyók részére teljes gondoskodást biztosítottak. Az I. rendű örökhagyó halála után a II. rendű örökhagyó állapota olyan mértékben megromlott, hogy az I. rendű alperes a szükséges ápolásának és gondozásának az ellátása érdekében - noha egyéb jövedelemmel nem rendelkezett - átmenetileg kénytelen volt a munkaviszonyát is szüneteltetni, ezért az önkormányzat 1999. októberétől 2000. októberéig előbb havi havi nettó 20.700 forint, majd havi nettó 23.460 forint ápolási segélyt folyósított a részére. 2000. októberében a II. rendű örökhagyó állapota a végelgyengülés stádiumába került, ezért a háziorvosa kórházba utalta őt, majd rövid kezelés után a IV. rendű felperes magához vette őt, a II. rendű örökhagyó azonban 2001. januárjában elhunyt.

Mindkét örökhagyót az alperesek temették el, a temetési költség összesen 301.803 forint volt.

Az örökhagyók végrendeletet nem hagytak maguk után, a haláluk folytán hagyatéki eljárás sem indult. Az örökhagyók törvényes örökösei a gyermekeik: a jelen per felperesei, és az I. rendű alperes, valamint a korábban elhunyt kilencedik testvér helyén annak leszármazói.

Az I. és II. rendű alperesek által nyújtott ápolás-gondozás és részbeni tartás ellenértéke az I. rendű örökhagyó vonatkozásában 726.021 forint, a II. rendű örökhagyó vonatkozásában pedig 1.320.598 forint volt.

A felperesek a 2001. július 12-én előterjesztett, majd többször módosított keresetükben az I. és II. rendű alperesek arra való kötelezését kérték, hogy az ajándék jogcímén megszerzett perbeli

ingatlan 2006. és 2007.évi 9.828.000 forintos forgalmi értékének alapulvételével fizessenek meg nekik egyetemlegesen személyeként 471.866 forintot köteles rész jogcímén. Az ingatlan köteles rész alapjául szolgáló értékét a telek árának az alapulvételével kérték meghatározni, mert nem vitatták, hogy az épület az eredeti állapotában már értéket nem képvisel, az alperesek által a II. rendű örökhagyónak nyújtott szolgáltatások értékébe beszámítani kérték az I. rendű alperes által az önkormányzattól felvett összesen 288.000 forint ápolási díjat, ezért azt csupán 1.032.598 forint erejéig ismerték el, teljes egészében elismerték az alperesek által viselt temetési költség összegét, vitatták azonban azt, hogy az I. rendű alperes a haláláig bármiféle gondoskodásra szorult volna.

Az I. és II. rendű alperesek az érdemi ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték.

Az elsőfokú bíróság az ítéletével kötelezte az I. és II. rendű alpereseket arra, hogy 15 napon belül fejenként fizessenek meg a felpereseknek személyenként 207.766 forintot, ezt meghaladón a felperesek keresetét elutasította, és kötelezte az alpereseket, hogy fizessenek meg egyetemlegesen a felpereseknek 186.270 forint és további 150.000 forint + 20 % ÁFA perköltséget, az államnak pedig külön felhívásra személyenként 3.380 forint le nem rótt eljárási illetéket.

Az ítéletének indokolása szerint a felperesek, mint az örökhagyók leszármazói az öröklés megnyíltakor az örökhagyók törvényes örökösei voltak, ezért őket a Ptk. 661. §-a alapján köteles rész illeti meg, amelynek mértéke a Ptk. 666. §-ának (1) bekezdése szerint a hagyaték tiszta értéke, valamint az örökhagyók által élők között bárkinek juttatott adományok juttatáskori tiszta értéke. Alaptalanul védekeztek az alperesek azzal, hogy a perbeli ingatlan tulajdonjogát az örökhagyóktól tartás jogcímén szerezték volna meg, mert az ajándékozási szerződésből és az ajándékozók kézzel írt nyilatkozatából az állapítható meg, hogy a felek szándéka - bár az ajándék fejében az ajándékozók részbeni ellenszolgáltatást is elvártak - eredendően is ajándékozásra irányult. A felek a szerződést ennek megfelelően ajándékozási szerződésnek nevezték és az alperesek tulajdonjoga is ajándékozás jogcímén került bejegyzésre az ingatlan-nyilvántartásba, önmagában az a körülmény pedig, hogy az ajándékozás a tartás feltételével valósult meg, az ingatlan-átruházás eredeti jogcímét nem változtatja meg.

A PK 89. számú állásfoglalás a./ pontja alapján vizsgálta az elsőfokú bíróság a hagyaték tiszta értékét, valamint az alperesek által nyújtott tartás ellenértékét. Ezzel összefüggésben utalt arra, hogy az ingatlan juttatáskori értéke az ajándékozás óta eltelt több mint 13 évben 9.828.000 forintra emelkedett, a Ptk.

666. §-ának (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel azonban a hagyaték megnyíltakori értékének az alapulvétele is méltánytalan lenne, mert az említett időpontokat követően is már több év telt el. A felperesek ugyanakkor a köteles rész iránti igényüket korábban nem érvényesítették, ezért a kieső időt az elsőfokú bíróság a kamat mellőzésével kívánta kompenzálni, és a köteles rész alapjaként az ingatlan 2006-2007. évi 9.828.000 forintos forgalmi értékét vette figyelembe. Ennek alapulvételével a kötelesrész tiszta értékét akként határozta meg, hogy az ingatlan 9.828.000 forintos értékének, valamint a 301.803 forintos temetési költség, az I. rendű örökhagyó gondozásával felmerült 726.021 forint és a II. rendű örökhagyó gondozásával felmerült 1.320.598 forint költség együttes összegének a különbözetében: 7.479.578 forintban határozta meg. Utalt arra, hogy a felperesek személyenként a Ptk. 665. §-ának (1) bekezdése értelmében az egy gyermekre jutó 831.064 forint törvényes örökrész felének, tehát 415.532 forint megfizetésére jogosultak, mivel az örökhagyóknak 9 gyermeke volt. Az alperesek fele-fele arányban jutottak az ingatlan tulajdonjogához, ezért az alpereseket külön-külön 207.766 forint megfizetésére kötelezte az I., II., III., IV., V. VI. és VII. rendű felperesek javára.

Az elsőfokú ítélet ellen az I. és II. rendű alperesek fellebbezéssel éltek annak megváltoztatása és elsődlegesen a felperesek keresetének az elutasítása, másodlagosan pedig a köteles rész - számukra súlyosan méltánytalanul megállapított - alapjának az ingatlan hagyaték megnyíltakori értékének az alapulvételével történő meghatározása iránt, mert az időmúlás kizárólag a felperesek terhére róható.

Az I-VII. rendű felperesek ellenkérelme az elsőfokú ítélet fellebbezett rendelkezéseinek a helybenhagyására irányult.

A másodfokú bíróság a részítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részítéletnek tekintette, a nem fellebbezett rendelkezéseit nem érintette, a fellebbezett rendelkezéseit pedig megváltoztatta és a keresetet teljes egészében elutasította. Az alperesek elsőfokú perköltségben való marasztalása helyett a felpereseket kötelezte személyenként, hogy 15 napon belül fizessenek meg az I. és II. rendű alpereseknek külön-külön 30.773 forint elsőfokú perköltséget, az alperesek illetékfizetésre való kötelezését mellőzte és a felperesek által személyenként az államnak fizetendő le nem rótt kereseti illetéket pedig 7.275 forinttra felemelte. Kötelezte a felpereseket, hogy 15 napon belül személyenként fizessenek meg az I. és II. rendű alpereseknek külön-külön 6.233 forint másodfokú perköltséget, az államnak pedig külön felhívásra személyenként 24.943 forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Az ítéletének indokolásában rámutatott arra, hogy az elsőfokú bíróság határozata a Pp. 213. §-ának (2) bekezdése értelmében

részítéletnek minősül, mert az elsőfokú bíróság az I., II., III., IV., V., VI. VII. és VIII. rendű felperesek kereseti kérelmei közül csak az I-VII. rendű felperesek kereseti kérelmét bírálta el. A VIII. rendű alperes 2004. február 8-án bekövetkezett halála után az eljárás félbeszakadt és a VIII. rendű felperes kereseti kérelme vonatkozásban elkülönítésre került, ezért a másodfokú bíróság az I-VII. rendű felperesek kereseti kérelme tárgyában hozott határozatot részítélettel bírálta felül.

Az érdemi döntését azzal indokolta, hogy tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a kötelesrész alapjához hozzászámította az örökhagyók által átruházott perbeli ingatlant, mert az 1993. augusztus 3-án kötött, ajándékozási szerződésnek nevezett szerződés ténylegesen gondozási szerződésnek minősülő visszterhes szerződés volt. Az ingatlan juttatása nem ingyenesen történt, ezért az nem tekinthető ingyenes adománynak. Az alperesek ugyanis a szerződésben kifejezetten kötelezték magukat arra, hogy az ajándékozókat a halálukig gondozzák és ellátják. Az örökhagyók a szerződés mellékletét képező, 1993. augusztus 3-án kelt írásbeli nyilatkozatukban ugyanakkor kijelentették, hogy a felújításra szoruló ingatlanukat a lányuknak és az unokájuknak ajándékozzák, az elhatározásuk végleges, ennek fejében azonban a halálukig gondoskodnak róluk és az illő eltemettetésüket is vállalják.

Az ítélezési gyakorlat szerint a közeli hozzátartozók között létrejött ajándékozási szerződés csak az annak alapján nyújtott ellenszolgáltatások erejéig minősül visszterhes jellegűnek akkor, ha a szerződéskötés indoka a tartási, ápolási és gondozási kötelezettség teljesítése volt. (BH 1988/2.)

Az alpereseknek a kifejezett szerződéses kötelezettség-vállalása, valamint az örökhagyók írásbeli nyilatkozatának az alperesi kötelezettség-vállalásra a szerződéskötés okaként való kifejezett utalása azonban nem csupán azt jelenti, hogy ez volt az ajándékozás indoka, hanem azt, hogy a perbeli szerződés az elnevezésétől eltérően - annak tartalma szerint - valójában nem ingyenes jellegű ajándékozási, hanem a Ptk. által külön nem nevesített visszterhes jellegű gondozási szerződésnek minősül (BH 1995/23.). A perbeli esetben ugyanis a gondozási kötelezettség teljesítése nem az ajándékozási szerződés indoka, volt, hiszen a felek között kifejezett szerződéses megállapodás jött létre arra vonatkozóan, hogy az ingatlan tulajdonjogának átruházására az örökhagyók gondozásának és ápolásának az alperesek általi ellátása fejében került sor.

Ebből következik, hogy a perbeli ingatlan nem minősül adománynak, ezért az a köteles rész alapjaként sem vehető figyelembe, tehát a felpereseket kötelesrész nem illeti meg.

A jogerős részítélet ellen az I., II., III., IV., V., VI. és VII. rendű felperesek felülvizsgálati kérelemmel éltek a másodfokú bíróság részítéletének a hatályon kívül helyezése, valamint az elsőfokú bíróság ítéletének helyben hagyása iránt.

A felülvizsgálati kérelmük részletesen kifejtett indokai szerint a jogerős részítélet alapjául szolgáló tényállás megállapításának a módja a Pp. 206. §-ának (1) bekezdését sérti.

Az I. és II. rendű alperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős részítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A jogerős részítélet a peres egymással ellentétes előadásának, a kihallgatott tanúk vallomásának, valamint a becsatolt okirati bizonyítékok adatainak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásoktól mentes, és a Pp. 206. §-ának (1) bekezdésében foglalt elveknek egyébként is megfelelően történő értékelése alapján, megalapozottan állapította meg a tényállást.

A Pp. 193. §-a értelmében olyan tényállásra vonatkozóan, mely okirattal bizonyítható, a bíróság az egyéb bizonyítást mellőzheti, a Pp. 196. §-ának (1) bekezdése szerint a teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt ajándékozási szerződés, valamint az örökhagyóknak az ajándékozási szerződés mellékletét képező írásbeli nyilatkozata az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta vagy magára nézve kötelezőnek ismerte el, a Ptk. 207. §-ának (1) bekezdése pedig egyértelmű abban, hogy a szerződéses nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett.

A teljes bizonyító magánokiratokba foglalt szerződés és örökhagyói nyilatkozatok tartalmát a szerződő feleknek - az ellenérdekű felek feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel - a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint kölcsönösen úgy kellett, és nem is lehetett másként értenie, minthogy az idős korú és súlyosan megromlott egészségi állapotú örökhagyók a perbeli ingatlan tulajdonjogát kizárólag a szükséges gondozásuk saját lakásukban történő ellátása fejében ruházzák át az alperesekre, az alperesek pedig e kötelezettségek teljesítését kifejezetten magukra vállalták, és e kötelezettségeiket maradéktalanul teljesítették is. Ilyen körülmények mellett viszont a perbeli szerződés nem ingyenes jellegű ajándékozásnak, hanem - a másodfokú bíróság helyes jogi okfejtése szerint - visszterhes jellegű gondozási szerződésnek minősül, amely viszont a kötelesrész alapjául szolgáló adománynak

nem tekinthető. E vonatkozásban pedig semmiféle jogi jelentősége nincs annak, hogy az ajándékozási szerződést az I. rendű alperesnek - az akkor még vele házassági kötelékben és mindkét alperessel közös háztartásban élő - jogász foglalkozású volt férje szövegezte meg.

A Pp. 270. §-ának (2) és 275. §-ának (3) bekezdésében foglaltakból viszont az következik, hogy a tényállás megállapításának a módjára vonatkozó és az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatással lévő eljárásjogi szabálysértés hiányában a szabad bírói mérlegeléssel megállapított tényállás felülvizsgálati eljárás keretében történő felülmérlegelésének, a bizonyítékok újbóli értékelésének nincs helye.

A kifejtettek miatt a Legfelsőbb Bíróság a jogerős részítéletet - az érdemi döntés helyes indokaira a Pp. 270. §-ának (1) bekezdése alapján alkalmazott Pp. 254. §-ának (3) bekezdése alapján csupán utalva - a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A Pp. 270. §-ának (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján rendelkezett a Legfelsőbb Bíróság a felek felülvizsgálati eljárással felmerült költségeinek, az It. 64. §-ára tekintettel irányadó 6/1986./VI.26./ IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése alapján pedig a felperesek illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték viseléséről. A figyelembe vett felülvizsgálati perérték összesen: 2.908.724 forint.

Budapest, 2008. február 26.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelével:

bírószági tisztviselő